

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI
IJTIMOYIY FANLAR FAKULTETI 2024-2025 O'QUV YILI I-KURS 70220501 –
FALSAFA MAGISTRATURA MUTAXASSISLIGI UCHUN “ZAMONAVIY
FALSAFANING ONTOLOGIK MUAMMOLARI” FANIDAN YAKUNIY NAZORAT
SAVOLLARI BANKI

1. Falsafiy bilimlar tizimida ontologiya masalalari
 2. Borliq muammosining qo'yilishi. Mavjudlik mezonlari.
 3. Ob'ektiv va sub'ektiv voqelikning farqi
 4. Ideallik va moddiylik; ideallikning ontologik statusi.
 5. Borliq, mavjudlik, shakllanish va yo'qolish.
 6. Ontologiyaning metafizik va dialektik modellari.
 7. Ontologiyaning ob'ektiv-idealistik modeli. Ontologiyaning sub'ektiv-idealistik modeli
 8. Ong genezisi muammosi, asosiy yondashuvlar, tushunchalar va ta'limotlar.
 9. Ong darajalari (ruhiy, ongli in'ikos, ong osti, oliy ong). Ong oqimi.
 10. Ontologiyaning germeneytik modeli.
 11. Rivojlanish. Borliq rivojlanishi qonunlari. Borliqning eng umumiy tamoyillari.
- Dialektika kategoriyalari.
12. Determinizm va indeterminizm.
 13. Tartib va betartiblik. Garmoniya va disgarmoniya.
 14. Borliqdagi chiziqli jarayonlar. Borliqdagi nochiziqli jarayonlar.
 15. Bifurkatsiya, fluktuatsiya, noaniqlik, fraktallik, beqarorlik.
 16. Avtopoezis, dissipativ sistema.
 17. Monistik, dualistik, plyuralistik ontologiya
 18. Substansiyasiz borliq. J.Derrida falsafasida borliq muammosi. J.Bodriyyar falsafasida borliq muammosi: simulyakrlar. Giperreallik. Simulyakr, narrativ, “sub'ekt o'limi”.
 19. Vaqt kategoriyasining klassifikatsiyasi. Fizik vaqt, biologik vaqt, psixologik vaqt, ijtimoiy vaqt.
 20. Sub'ektiv reallik ontologiyasi. O'zgaruvchan va o'zgarmas borliq.
 21. Postmodernizm da borliq modeli.
 22. O'zini anglash va ijtimoiylashuv jarayonlarida “Men” va “U” munosabatlari.
 23. M. Fuko falsafasida borliq masalasi.
 24. Ong genezisi muammosi, asosiy yondashuvlar, tushunchalar va ta'limotlar.
 25. Ontologiyaning materialistik va idealistik modellari
 26. Ideal substansiya atributlari. Ong olamning ideal substansional asosi sifatida.
 27. Borliqga tizimli yondashuv. Murakkab tizimlar.
 28. Ratsional ontologiya variantlari (Dekart, Spinoza, Leybnis) I.Kant tomonidan ontologiya va metafizikaning tanqid qilinishi.
 29. Borliqning dialektik qonunlari.
 30. Borliqning naturfalsafiy modeli.
 31. Sub'ektiv voqelik ta'rifini bering.
 32. Idealik va moddiylik. Ideallikning ontologik statusi.
 33. Narsalar va jarayonlar borligi. .
 34. Borliq, mavjudlik, shakllanish va yo'qolish.
 35. Monizm va dualizm tushunchalarining ta'rifi.
 36. Ontologiyaning naturfalsafiy va teistik modellari. On
 37. Ontologiyaning ob'ektiv va sub'ektiv idealistik modellari.
 38. I. Kant ta'limotida “narsa o'zida” va “narsa biz uchun” tushunchalari.
 39. Martin Xaydegger fundamental ontologiyasida vaqt va mavjudlik tushunchalari.

40. Ontologiyaning germeneytik modeli.
41. J. Bodriyyar falsafasida borliq muammosi: simulyakrlar. Giperreallik.
42. Makon va vaqtning voqeligi muammosi.
43. Ongni tasvirlashda ob'ektivlashtirish masalasi. Ong talqinida psixologizm va antipsixologizm.
44. Ong genezisi muammosi, asosiy yondashuvlar.
45. "Men" muammosi. Onglilik va ongsizlik ontologiyasi. O'z-o'zini anglash mohiyati. Ong va o'z-o'zini anglash. O'zini anglash shaxsning ijtimoiylashuvi sifatida. O'zini anglash va ijtimoiylashuv jarayonlarida "Men" va "U" munosabatlari.
46. O'zgaruvchan va o'zgarimas borliq. Falsafa tarixida harakat muammosi. Harakatning eng umumiyliigi masalasi.
47. Harakat o'zgarish va taraqqiyotning o'zaro aloqasi. Taraqqiyotning falsafiy modellari: kreasionizm, emanatsiya nazariyasi, preformizm, emerdjentizm, evolyusionizm. Harakat shakllarining turli-tumanligi.
48. Harakat paradokslari. Borliqda barqarorlik va beqarorlik, o'zaro ta'sir tushunchalari, ayrimlik, umumiylik va xususiylik.
49. Borliqni tizimli va tuzilmaviy tashkillashtirish
50. Ontologiyada determinizm va indeterminizm tushunchalari.
51. Ongimizdan tashqari mavjud bo'lgan barcha narsalarni borliq deb ataymiz. Ideal borliq deb esa ko'zimizga ko'rinmaydigan, lekin mavjud bo'lgan fikrlar, g'oyalar, nazariyalar va boshqa shunga o'xshash narsalar ideal borliq deb ataladi. Ruhlar olami xam ko'zimizga ko'rinmaydi, sizning fikringizcha uni qanday borliqqa kiritish mumkin.
52. Idealistik dunyoqarashda inson tana va ruh birligidan iborat hisoblanadi. Insonni qanday borliqqa kiritish mumkin.
53. Atrofimizni kurshab turgan tabiat go'zal va sokin. Sivilizatsiyaning rivojlanishi tabiatga xam salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Sizning fikringizcha, qanday yo'l bilan inson va tabiat o'rtasida garmoniya xolatini o'rnatish mumkin.
54. Materialist Faylasuf pedagog tadqiqotchilar ongni miyaning mahsuli deb hisoblagan, idealistlar esa uni mustaqil borliq deyishgan. Ong miyaning mahsulimi yoki uni biz alohida ontologik borliq deb hisoblashimiz mumkinmi. Fikringizni asoslab bering.
55. Biologiya fani insonni evolyusiyaning mahsuli deb hisoblaydi. Diniy qarashlarda esa inson xudo tomonidan yaratilgan mavjudot. Siz bu ikta qarama qarshi yondashuvni qanday baxolaysiz?
56. Taraqqiyot – bu jamiyatning rivojlanishi, yuqori darajaga o'tish jarayoni. Natijada insonning yashash sharoitlari yaxshilanib bormoqda, lekin shu bilan bir qatorda inson jamiyatdan begonalashib bormoqda, bu esa ma'naviy qadriyatlarini yo'qolishiga olib kelmoqda. Siz bu ikki jarayonga qanday baho berasiz.
57. Ijtimoiy fanlarda monarxiya chizikli jarayon sifatida baholanadi, demokratiya esa nochizikli. Nochizikli jarayonlar ko'pincha xaos xolatiga olib keladi. Sizningcha qaysi siyosiy tizim ko'proq barqarorlikga ega, monarxiyani yoki respublikani.
58. Zamonaviy yoshlar ko'p vaqtini ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazadi. Lekin bu tarmoqlardagi virtual reallik tashqaridagi olamni aks ettirmaydi, aksincha u giperreallikni yaratadi. Siz qanday qilib virtual reallikdan haqiqiy reallikni ajratishingiz mumkin.
59. Sun'iy intellekt inson hayotini yengillashtiradi va ko'p soxalarda inqilobiy o'zgarishlarni yuzaga keltiradi, bu uning ijobiy tomonlari. Uning qanday salbiy tomonlari mavjud, va ularni qanday bartaraf qilish mumkin. Fikringizni batafsil bayon qiling.
60. Vaqt tushunchasi falsafada nisbiy tushiniladi. Agar biz zerikarli ish bilan mashg'ul bo'lsak vaqt sekin o'tadi, agar qiziqarli ish bilan shug'ullansak, aksincha, vaqt tez o'tadi. Sizningcha buning sababi nimada.

61. Inson ongining markazida xotira joylashgan, agar biz xotirani kuchaytirmoqchi bo'lsak, qanday uslublardan foydalanish kerak. Sun'iy intellektga murojaat qilish kerakmi, yoki e'tiborni jamlash, obrazli fikr yuritishni rivojlantirish kerakmi.

62. Xavo oqimini bilish muhim va murakkab jarayon. Nima uchun zamonaviy texnik moslamalar iqlim o'zgarishini aniq bilolmaydi. O'z fikringizni tushintiring.

63. Osmondagi yulduzlarning nuri bizga nixoyatda uzoq vaqt davomida yetib keladi. Bu vaqt davomida yulduz yo'q bo'lishi mumkin. Demak, biz bir vaqtni o'zida hozirgi zamon va o'tiishda mavjudmiz. Siz bu xolatni qanday izohlaysiz.

64. Inson ongida intellekt bilan bir qatorda xissiyotlar xam mavjud. Intellekt jarayonlarini aniq fanlar o'rganadi. Inson emotsiyalarini esa qaysi fan o'rganadi.

65. Zamonaviy psixologiya fani intuitsiyani emotsional intellekt deb atayapti. Siz intuitsiya yoki emotsional intellekt xaqida nima deyishingiz mumkin. U intellektdan qaysi jihatlari bilan ustun va zaifdir.

Kafedra mudiri

Tuzuvchi



dots. A.Tulyayev

prof. G.Kabulniyazova